

6-11

Лифофаи таълимӣ дар бораи Бехатарии ҳаракат дар роҳ

Марҳамат! ба Лифофаи Таълимии (Алянси шарқӣ барои нақлиёти беҳавф ва устувор) EASST. Ин лифофа, ҳамчун маводи ёрирасон, бо мақсади омӯзиш омода карда шуда, барои таълими бехатарии ҳаракат дар роҳ, дар доираи таҳсилоти расмӣ ва ғайрирасмӣ пешбинӣ шудааст.

Омӯзгорон ва волидон, чараёни таълимро дар шаклҳои оддӣ ва тариқи бозиҳо ташкил намуда, барои бехатарии кӯдакону наврасон дар роҳ ёрӣ мерасонанд.

Лифофаи мазкур дорои маводҳои зарурӣ мебошад, ки барои омӯзиши асосҳои бехатарии ҳаракат дар роҳ ба кӯдакону наврасон аз рӯи синну сол, ба Шумо ёрӣ мерасонад.

Ақидаҳои калидии дар асоси ҳамаи масъалаҳои дар лифофаи таълимӣ мавҷуд буда, инҳоянд:

- **Фаҳмиши ҳаракат дар роҳ ва хавфу хатаре, ки он ифода мекунад..**
- **Рафтори хуб дар роҳ**
- **Интихоби рафтори дуруст ва беҳавф, ки ба шумо ва атрофиёнатон барои дар роҳ бехатар будан имконият медиҳад.**

Барои чӣ, бояд Бехатарии ҳаракатро дар роҳ омӯзем?

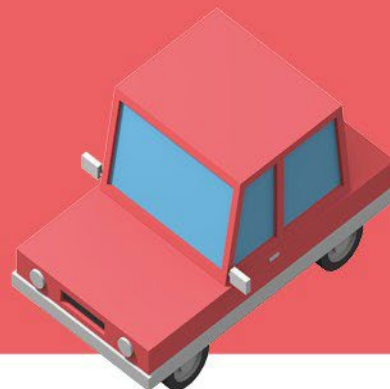
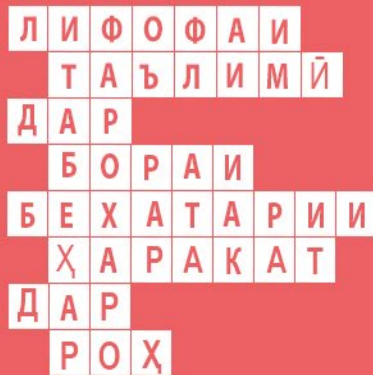
Ҳамарӯза дар роҳҳои автомобилгарди дунё, ба ҳисоби миёна, зиёда аз 500 нафар одамони то синну соли 18 сола ба ҳалокат мерасанд. Ҳодисаҳои роҳу нақлиёт, қариб ки дар ҳамаи манотиқи дунё, сабабгори асосии ҳалок ва маҷрӯҳшавии, хусусан ҷавонон ба ҳисоб меравад.

Кай вақте, ки суҳан дар бораи бехатарии кӯдакони хурдсол ва наврасон меравад, бехатарии ҳаракат дар роҳ моҳияти ҳаётан муҳимро дар бар мегирад. Омӯзиши малақаҳои асосии бехатарӣ барои онҳо ҳеҷ гоҳ барвақт нест.

Дар тамоми ҷаҳон, ҳамасола бар асари ҳодисаҳои роҳу нақлиёт 1,2 миллион нафар одамон ба ҳалокат расида, даҳҳо миллион нафари дигар захмӣ ва шумораи зиёдашон маъҷуби як умра мешаванд.

Кӯдакон, асосан осебпазиранд ва бештар гирифтори хавфу хатар мегарданд, барои он кӣ:

6-11

Лифофаи таълимӣ дар бораи Бехатарии ҳаракат дар роҳ (Идома)

- Кӯдакони хурдсол ба ҳолатҳои дар роҳ бавучудоянда баҳо дода наметавонанд ғайр аз ин, ронандагон онҳоро дар роҳ хуб мушоҳида намеkunанд.
- Нисбат ба калонсолон, онҳо ҳолатҳои хавфнокро камтар дарк менамоянд ва ба онҳо барои қабул намудани қарори дуруст оид ба рафтори бехатар муқаммалӣ намерасад.
- Онҳо аз ҷиҳати физиологӣ низ хурд мебошанд барои ҳамин ҳам дар ҳолати ба ҳодисаи нақлиётӣ дучор омадан бештар ҷароҳати ҷисмонӣ мебардоранд.

Омӯзгорон метавонанд онҳоро бо роҳи омӯзонидани шиорҳои ҳаётан муҳим ва тарбияи рафтори бехатар аз фалокатҳо эмин нигоҳдоранд. Дар кӯдакони хурдсол ташаккул додани фаҳмиши иқтидори хатари роҳ ва воситаҳои нақлиёт, ин чунин фаҳмонидани рафтори бехатар дар роҳ ин, ду нуқтаи назари асосии давраи ташаккулёбии онҳо мебошад.

Бехатарии ҳаракат дар роҳ- ин фанни бехтарин барои ҷалб намудани бачаҳои хурдсол ва наврасон ба ҳисоб меравад. Ҳатто аз ҳама кӯдаки хурдсол низ ягон чизро дар ин бора аз худ менамояд, барои он ки ҳамчун мо калонсолон онҳо ҳам як вақт иштирокчи ҳаракат дар роҳ мешаванд, бехатарии ҳаракат дар роҳ ҳамаро фаро мегирад.

Пешгуфтор дар Лифофаи таълимӣ

Лифофаи мазкур дарсҳои ҳавасмандгардонӣ ва фаъолро оид ба шиносоии қоидаи рафтори бехатар ва шиорҳои нисбати бехатарии ҳаракат дар роҳ сафарбар карда шударо дар бар мегирад.

Лифофа ба се қисм тақсим карда шудааст:

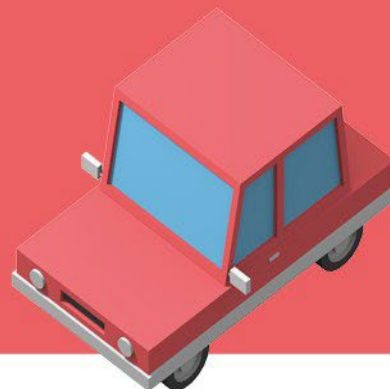
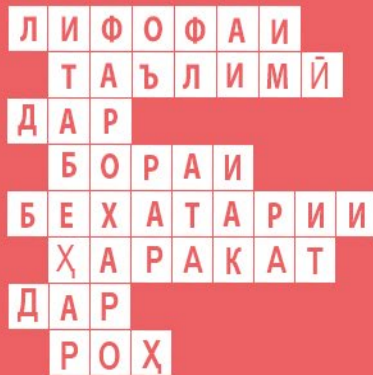
- То 6 сола
- аз 6 то 11 сола
- аз 12 то 14 сола

Мавзӯҳо дар ҳар як қисм вобаста ба синну соли гурӯҳи мақсаднок дигар мешаванд, локин ҳамаи онҳо ба мақсади асосии мо вобастагӣ доранд.

Лифофаи таълимиро чӣ тавр истифода мебаранд.

Ҳар як қисми лифофа маводҳои ба синну соли кӯдак мувофиқро дар якҷоягӣ бо ҳулосаҳо ва пешниҳодот барои омӯзгорон ва роҳбарони гурӯҳ доро мебошад.

6-11

Лифофаи таълимӣ оид ба Бехатарии ҳаракат дар роҳ (Идома)

Ин мулоҳизаҳои асосӣ ва ҳуди маводҳо ҳамаи иттилои (маълумоти) зарӯриро, ки барои шумо, баҳри гузаронидани машғулиятҳо оид ба бехатарии ҳаракат дар роҳ бо қудакону наврасон лозим аст, дар бар мегирад.

Манбаи асосии он, инҳо мебошанд: МАШҒУЛИЯТҲО-е, ки таҳти роҳбарии муаллимон мегузарад (дарсҳо ва машғулиятҳои ба нақша гирифта шуда), ин чунин МАВОДҲОИ ТАҚСИМКУНАНДА бояд зиёд ва ба бачаҳо тақсим карда шаванд.

Дарсҳои мазкур ва маводҳои тақсимкунандаи барномаи таълимиро оид ба бехатарии ҳаракат дар роҳ ташкил медиҳанд ва метавонанд дар барномаи дарсҳо ё чорабиниҳои, ки пас аз дарсҳои асосӣ мегузаронанд ҳамроҳ карда шаванд.

Мо пешниҳод менамоем, ки дарсҳои гуногунро бо истифода аз маводҳои тақсимкунанда ҳар ҳафта ва ин чунин такрор намудани шиорҳоро оид ба бехатарии ҳаракат дар роҳ, доимӣ гузаронанд.

Дар як вақт барои он ки ба саволҳои мухтасар, оид ба бехатарии ҳаракат дар роҳ диққат дода шавад, маводҳои тақсимоӣ ва дарсҳоро метавонанд дар алоҳиддагӣ гузаронанд. Ҳар яки онҳо машқи мустақилона ба ҳисоб рафта, ба баланд бардоштани маълумотноки оид ба масъалаҳои бехатарии ҳаракат равона карда шудааст.

Ҳангоми истифодаи маводҳои мазкур дар хотир нигоҳ доред:

Шиорҳои калидӣ

Қайдҳои муаллим барои ҳар як қисм **шиорҳои калидии** мутобиқ ба синну соли гуруҳро дар бар мегирад. Ҳар як машқ ин чунин дар худ шиорҳои калидӣ ва мақсадро бояд дар бар гирад. Ҳама вақт кӯшиш намоед ба ин шиорҳои калидӣ диққат кунед

Омӯзиши фаъол

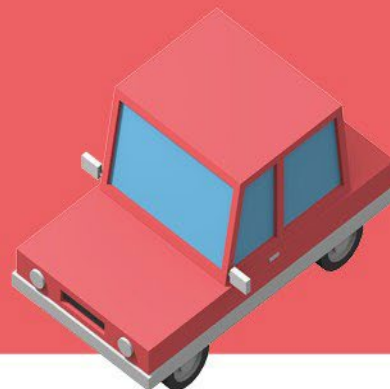
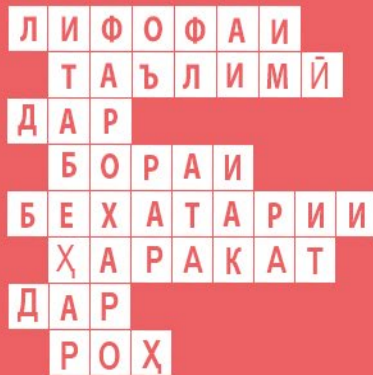
Бачаҳои синну соли хурд ва миёнаро хӯбтараш ҳамон вақт бояд омӯзонид, ки онҳо шавқманд ва фаъол бошанд. Кӯшиш намоед дарсҳои худро ҳар чӣ бештар тариқи интерактивӣ бо иштироки фаъолони бачаҳо гузаронед.

Таҷрибаҳо аз ҳаёти ҳақиқӣ

Ниҳоят зарӯр аст, ки ҳангоми омӯзиш оид ба роҳ, ҳаракат дар роҳ ва рафтори бехатар, қудакону наврасон барои омӯختани таҷрибаи шахсӣ шароит пайдо намоянд. Ҳама вақт кӯшиш намоед дар дарсҳои худ оид ба бехатарии ҳаракат дар роҳ, машғулиятҳои амалиро **берун аз синф ё бино гузаронед.**

6-11

Лифофаи таълимӣ оид ба Бехатарии ҳаракат дар роҳ (Идома)

Фаҳмиши истилоҳот

Барои он ки бачаҳо дар ҳақиқат шавқманд бошанд ва фаҳманд, ки бехатарии ҳаракат дар роҳ чист, онҳо бояд **захираи луғавии** худро дошта бошанд. Боварӣ ҳосил намоед, ки он истилоҳе, ки Шумо истифода мебаред бояд ба бачаҳо, ки меомӯзонед фаҳмо ва шинос бошад. Инро махсусан ҳангоми кор бо кӯдакони хурдсол истифода намуда, ҳангоми кор бо кӯдакони синну солашон гуногун, бояд аз хотир набаровард.

Фарқият

Ин лифофа барои омӯзиши шиорҳои ба ҳама мақбул оид ба бехатарии ҳаракат, рафтори бехатар ва барои таъмини ҳифзи кӯдакон дар роҳ, равона карда шудааст. Лекин дар кӯдакони гурӯҳи Шумо мумкин аст **таҷрибаи шахсӣ ва тасаввуроти гуногун** дар бораи роҳ ва ҳаракат дар роҳ, мавҷуд бошад ва шуморо мебарояд, ки дарси худро бо он мутобиқ гардонед. Барои мисол, дар оилаи қисме аз кӯдакон автомобил нест, ё худ дар ҷойе ки онҳо зиндагӣ мекунанд пиёдароҳа вучуд надорад. Ғайр аз ин аз рӯи шароити гуногуни зиндагӣ, кӯдаконе, ки дар шаҳр зиндагӣ мекунанд ва онҳое, ки дар деҳот зиндагӣ мекунанд, бо проблемҳои гуногун рӯ ба рӯ мешаванд ва инро бояд ҳангоми гузаронидани дарс бо онҳо ба инобат гирифт.

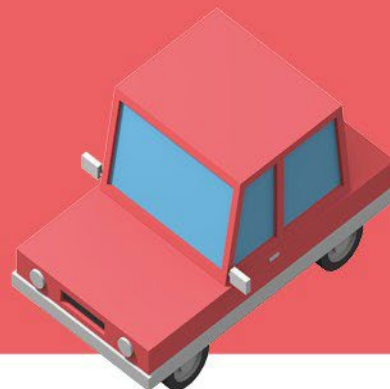
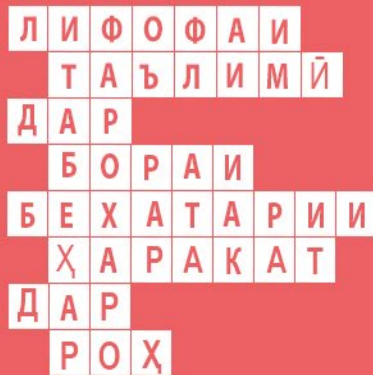
Зиррақӣ

Роҳбарони гурӯҳҳо бояд, саравал аниқ намоянд, ки дар гурӯҳ, оё ҳастанд кӯдаконе, ки шахси наздиқашон ё рафиқашон ба садамаи нақлиётӣ гирифтор шудааст? Агар бошанд, дар чунин ҳолат бояд рафтори махсус, ва зиррақӣ нишон дод, ин чунин мумкин аст мувофиқи мақсад волидайнашонро ё худ шахсонро, ки нигоҳу бини кӯдакро ҳангоми набудани волидайнаш ба онҳо во гузоштаанд бояд кӯдакро ба дарс омода намоянд.

Ҷалб намудани Волидайн/ Шахсоне, ки нигоҳубини кӯдакони дигаронро ҳангоми набудани волидонашон ба ўҳда гирифтаанд.

Илова ба дарсҳои Шумо бо кӯдакон оид ба бехатарии ҳаракат дар роҳ, лозим аст ки волидони онҳо низ ҷалб карда шаванд. Ба кӯдакон бештар рафтори волидонашон таъсир мерасонад. Ин лифофа номае низ дорад, ки Шумо метавонед онро ба волидони кӯдакон диҳед, ин шароит муҳайё менамояд, ки онҳо бояд чӣ омӯхтани фарзандонашонро донанд ва чӣ тавр бо кӯдаки худ бояд дар ин смат рафтор намоянд.

6-11

Аз 6 то 11 сола – Мулоҳизаҳои ҷоришуда

Ин қисми лифофа шиорҳои калидии зеринро меомӯзад:

Пеш аз роҳро гузаштан Исто, Назар кун ва Гӯш кун.

Ҳама вақт тасмаи беҳатариро гузарон.

Дурахшон бош – ронанда туро дида метавонад.

Дар дохили воситаи нақлиёт беҳавф рафтор кун

Ин қисми лифофа шиорҳои асосиро оид ба беҳатрии ҳаракат дар роҳ, барои кӯдакону наврасони аз 6 то 11 сола дар бар мегирад. Онҳо ба он равона карда шудаанд, ки ба кӯдакон барои дарк кардани хавфу-хатар дар роҳ ва воситаи нақлиёт кӯмак расонанд.

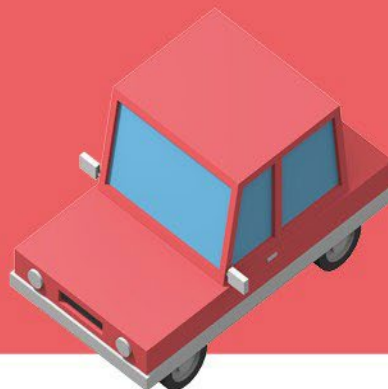
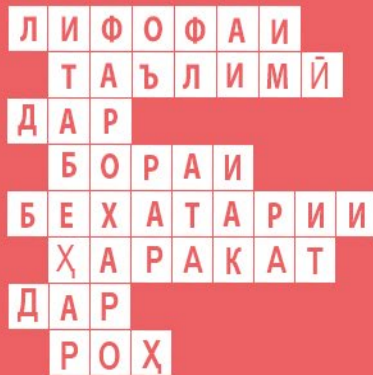
Кӯдакон дар синну соли аз 6 то 11 калон мешаванд бинобар ин аз омӯзгорон талаб карда мешавад, ки дарсҳои худро вобаста ба синну соли онҳо мутобиқ гардонанд.

Озмоишгарон ақида доранд, ки қисми кӯдак дар синни 8 солагӣ дар ҳолати инкишоф қарор дорад, барои вай муайян кардани суръати ҳаракати автомобил ва дар кадом масофа қарор доштани он осон нест, чун ки дар онҳо қобилияти шунавоӣ ва биноиш ба пуррагӣ инкишоф наёфтааст. Ғайр аз ин дар ин синну сол диққати онҳо устувор нест, онҳо тез хотирпарешон мешаванд ва тезҳаракатанд. Агар синну соли кӯдакон дар гурӯҳи Шумо аз 6 сола хурд бошанд, метавонед қисми машғулиятҳоро бо «Лифофаи таълимии то 6 сола» якҷоя кунед.

Дар сурати машғул шудан бо кӯдакони хурдсол онҳоро ҳавасманд намуда, нисбати рафтори беҳатариашон дар роҳ муҳокима намудан лозим аст, лекин дар ин синну сол онҳо бояд интиҳоби мустақилона наkunанд. Ҳангоми муҳокимаи шиори Исто!, Нигоҳ кун! ва Гӯш кун, шумо бояд ба кӯдакони хурдсол хотиррасон кунед, ки ҳангоми гузаштан аз роҳ, ҳама вақт онҳо бояд дар паҳлӯи калонсолон бошанд.

Бениҳоят зарӯр аст, ки ҳангоми машғулият бо кӯдакони хурдсол дар мавзӯи ҳаракат ва рафтори беҳатар дар роҳ, кӯдак бояд шароити соҳиб шудан ба таҷрибаи шахсии худро дошта бошад. Машғулияти хотимаӣ дар ин боб, ташкил намудани сайру-гашти мақсаднокро дар маҳалли худ дар бар мегирад. Ҳама вақт дар хотир дошта бошед, ки ҳангоми кӯдаконро барои мушоҳида кардан аз рӯи ҳаракати воситаҳои нақлиёт мебароред, пеш аз ҳама зарӯр аст, ки вазъиятро дар ҷояш таҳлил карда, дуруст ташкил намоед ва бодикқат назорат баред.

6-11

Аз 6 то 11 сола – Мулоҳизаҳои ҷоришуда (Идома)

Оғози кор

Ду дарси аввали ин боб кӯдаконро бо мавзӯҳои вобаста ба Ҷоидаҳои ҳаракат дар роҳ ошно месозад ва шароит фароҳам меорад, ки онҳо ба ин диққат диҳанд, ва оид ба қобилияти дарки хатар дар роҳ таҷрибаи шахсӣ гиранд.

МАШҒУЛИЯТ: «Дарк кардани хатарҳо» омӯзгор мегузаронад. Зимнан дар назар дорад, ки кӯдаконро ба мусоҳиба ва муҳокимаи фаъол ҳамроҳ намояд. Барои он ки кӯдакон ба муҳокимаи васеъи як қатор асълҳои беҳатарии ҳаракат дар роҳ оғоз намоянд ин суратҳоро истифода баред ҳолатҳои ба амал омадари муҳокима кунед.

МАШҒУЛИЯТ: «Дастатонро бардоред. Пурсиш» Ин дарс ба иштироки фаъолони кӯдакон ба муҳокимаи мавзӯи «Дарки хатарҳо» асос мегузорад ва шароит медиҳад, ки рафтори шахсиашонро дар роҳ муҳокима намоянд.

Исто. Нигоҳ кун ва Ғӯш кун

Боби мазкур барои беҳатар аз роҳ гузаштан, бо шиори «Исто. Нигоҳ кун ва Ғӯш кун» ошно месозад.

Маводи тақсимкунанда: «Исто. Нигоҳ кун ва Ғӯш кун». Ин хулоса аз як саҳифа ва панҷ даври гузаштан аз роҳ иборат мебошад. Ин мазмун бояд дар қатори дигар маводҳо дар ҳамин боб истифода бурда шавад.

МАШҒУЛИЯТ: «Беҳатар аз роҳ гузаштан – Бозии Сюжетӣ – Нақшавӣ». Ин машғулият барои он пешбини шудааст, ки кӯдакон ҷоидаҳои беҳатар аз роҳ гузаштанро дар мавзеи беҳавфи роҳ аз худ намоянд.

Пас аз он, ки кӯдакон бо маводҳои тақсимкунанда ошноӣ пайдо карданд ва дар бозиҳои нақшавӣ иштирок карданд, як қатор машқҳои вучуддоранд, ки шиори «Исто. Нигоҳ кун ва Ғӯш кун»-ро мустаҳкам менамоянд.

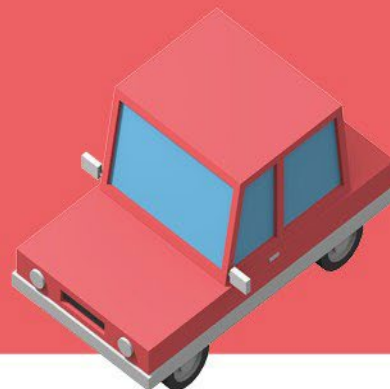
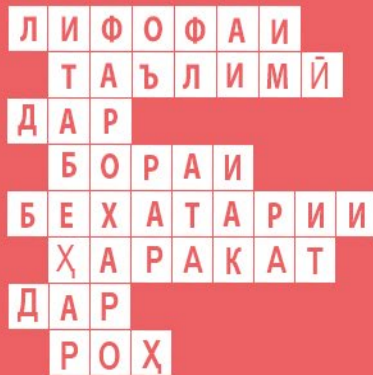
МАШҒУЛИЯТ: «Бозии сужавии - Беҳатар сайр кун» ин роҳи шавқовар ва пурсамари мустаҳкам намудани шиор мебошад.

МАВОДИ ТАҚСИМКУНАНЛА: «Исто. Нигоҳ кун ва Ғӯш кун, Машғулият» ин супориши хаттиест, ки самтгирии асосии кӯдаконро дар роҳ ё чорроҳа меомӯзад.

Маводи тақсимкунанда: «Овеза, фикр кун», диққати кӯдаконро ба он равона месозад, ки шиорҳоро бо дигарон як ҷо бинанд ва ин ба бачаҳо имконият медиҳад, ки қобилияти эҷодияшонро ташаккул дода маҳорати ҳудашонро истифода баранд.

6-11

Аз 6 то 11 сола – Мулоҳизаҳои ҷоришуда (Идома)

Маводи тақсимкунанда: «Ҳангоми аз роҳ гузаштан ҳамеша дасташро гир», ин рангунӣ барои бачаҳои хурдсол шароит медиҳад, ки қоидаҳо дар бораи он ки, ҳангоми аз роҳ гузаштан аз дасти калонсолон бояд гиранд, мустаҳкам созад.

МАШҒУЛИЯТ: «Биед ба сайр бароем: Ҳамаро дар амал ҷамъ мекунем». Зарӯр аст, ки кӯдакон имконияти дар амал татбиқ намудани дониш ва таҷрибаи ондӯхташонро оид ба бехатарии ҳаракат дар роҳ, дошта бошанд. Ин супориш ба шумо имкон медиҳад, ки кӯдаконро пас аз ба итмом расидани дарси «Исто. Нигоҳ кун ва Ғӯш кун» ба сайр бароред.

Ҳамеша Тасмаи бехатариро гузарон

Маводи тақсимкунанда: «Таърихи Аниса», ин таърих ва дигар машғулиятҳои минбаъда ба кӯдакон ёрӣ мерасонад фаҳманд, ки гузаронидани тасмаи бехатарӣ то чӣ андоза муҳим аст ва агар онро нагузаронанд чӣ ҳодиса рух медиҳад.

МАШҒУЛИЯТ: «Тасмаҳои бехатарӣ. Мушоҳида», ин супориши оддӣ ба кӯдакон ёрӣ мерасонад, ки оид ба истифодаи тасмаи бехатарӣ фикр кунанд ва имконият медиҳад, ки бо кӯдакон саволхоро оид ба истифодабарии тасмаҳо муҳокима намоед.

Дурахшон бош – Ҳамин тариқ туро ронанда метавонад хубтар бинад.

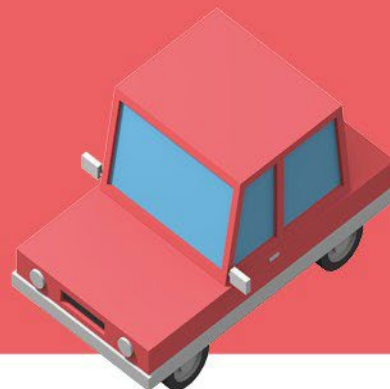
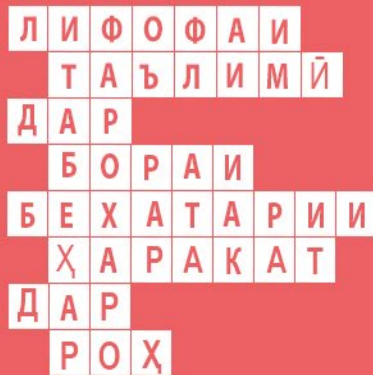
МАШҒУЛИЯТ: «Дурахшон, ин дуруст аст», ин таърих барои шинос намудани кӯдакон оид ба ин масъала, хонда мешавад. Машғулиятҳои навбатӣ ба шумо кӯмак мерасонанд, ки бо кӯдакон мафҳуми ин шиорро ба пуррагӣ муҳокима намоед.

Маводи тақсимкунанда: «Маро равшантар ранг кун», барои мустаҳкам намудани шиори омӯхташуда ба бачаҳо супориш дода мешавад, ки ранг кунанд.

Ҳама вақт, дар дохили автомобил бехавф рафтор кун.

Маводи тақсимкунанда: «Таърих оид ба рафтори бехавф дар автомобил». Ин супориши хаттӣ, кӯдаконро бо шиорҳои калидии рафтори бехатар дар автомобил ошно месозад ва ба онҳо пешниҳод менамояд, ки дар ин бора таърихи шахсии худашонро нависанд.

6-11

Аз 6 то 11 сола – Мулоҳизаҳои ҷоришуда (Идома)

МАВОДИ ТАҚСИМКУНАНДА: «Рафтори беҳавф дар автомобил» ин супориши хаттӣ, ба кӯдакон шароит муҳайё менамояд омӯзанд, ки чи гуна рафтор беҳавф асту чи гунааш хавфнок.

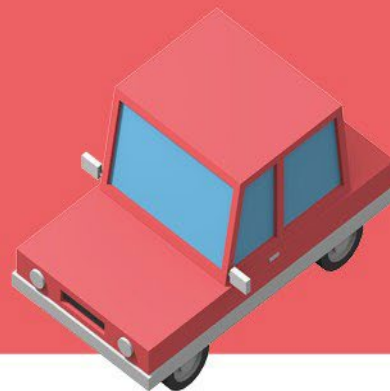
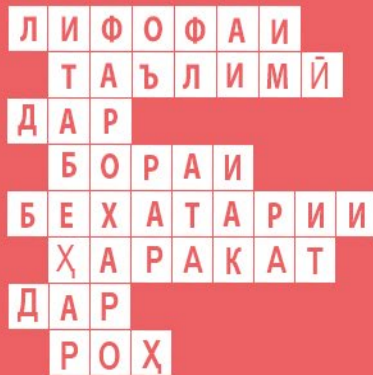
МАВОДИ ТАҚСИМКУНАНДА: «Фарқияташро ёб». Ин супориши шавқовари хаттӣ, шиорҳои зиёдеро, ки дар лифофаи мазкур пешниҳод шудааст ҷамъ овардааст. Ба кӯдакон супориш дода мешавад, ки шаш фарқиятро дар байни ду расм ёбанд. Фарқиятҳо дар расми дуюм инҳоянд:

1. Мавҷудияти тавора тубро то роҳ ғелидан наmemонад.
2. Ронанда тасмаи беҳатариро бастааст ва аз тиреза даст наmeчунбонад.
3. Духтарча аз даст доштааст.
4. Мавҷудияти баргҳо дар бутта.
5. Дар дасти модар халтаи хоҷагӣ.
6. Девора ё монеъа (монеъа барои пиёдагардон) дар канори роҳ илова шудааст.

Дар хотир доред! Диққати кӯдакро доимо ба шиорҳои калидӣ равона созед ва ҳамаи машғулиятҳои худро тарзе ташкил намоед, ки кӯдакон дар рафти омӯзиш фаъолона ҷалб карда шаванд.

6-11

МАШҒУЛИЯТ: Дарк намудани хатарҳо

Қайдҳои омӯзгор: Ин дарс аз ҷониби омӯзгор гузаронида мешавад. Ин қайдҳо барои роҳбари гурӯҳ, барои ба кӯдакон тақсим кардан пешбинӣ нашудааст.

Вақти зарӯрӣ: то 45 дақиқа.

Шиорҳои калидӣ: Чӣ тавр хтарро дар роҳ дарк намудан мумкин аст. «Исто!, Нигоҳ кун ва Ғӯш кун»

Мақсад: Ба кӯдакон омӯзонидани тарзҳои дарки хавфнокие, ки дар роҳ ва воситаи нақлиёт мавҷуд аст, қитъаҳои хавфнок ва беҳавфи роҳ ва чи тавр ин иттилоотро истифода бурдан лозим аст, ки беҳатариашон таъмин гардад. Боз мумкин аст, масъалаҳои вобаста ба гузаштан аз роҳ ва фаҳмиши мафҳуми шиори «Исто!, Нигоҳ кун ва Ғӯш кун»-ро муҳокима намоянд.

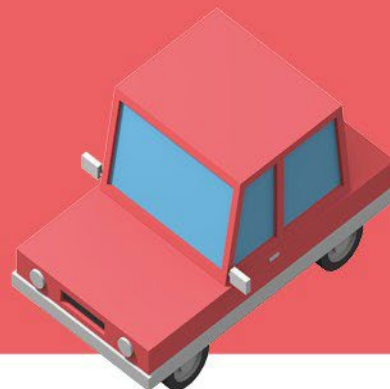
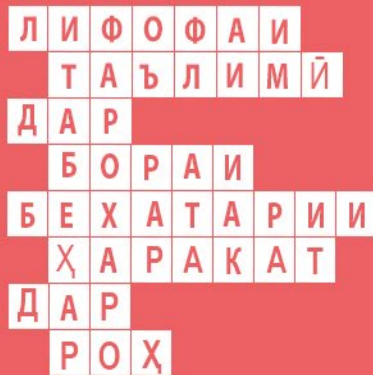
Пеш аз оғози машғулият, як чанд сурати мавқеъи деҳа ва ноҳияро гирифтани лозим аст. Ҳамон расмҳои ҷудо намудани лозим аст, ки онҳоро ҳамчун воситаи айёни барои муҳокимаи ҳолатҳои хавфнок дар роҳ ва нақлиёт ба вучуд омада, минтақаҳои беҳавф барои гузаштан аз роҳ ва ғайраҳо, истифода бурдан мумкин бошад. Ҳолатҳои гуногуни ҳаракати воситаҳои нақлиёт, аломатҳои роҳ, ва чорроҳаҳои гуногун, ки дар расмҳо нишон дода шудаанд бояд ба бачаҳо шинос бошанд ва мазмунан онҳоро муҳокима намудан мумкин бошад.

Расмҳои ҷудо нишон диҳед, ки мавзӯи муҳокима гарданд. Дар рафти муҳокима бачаҳо водор кардан лозим аст, ки мавҷудияти хатарро дар роҳ ҳис кунанд. Аз кӯдакон хоҳиш кунед, ки ба саволҳои зерин ҷавоб ёбанд:

- Кадом қисми роҳ барои гузаштан беҳавф аст? Барои чӣ?
- Дар кучо гузаштан хатарнок аст? Барои чӣ?
- Кадом намуди хатарро шумо мебинед?
- Кадом аломатҳои роҳро мебинед? Оё вазифаҳои онҳоро медонед?
- Чанд самти гуногуни ҳаракат ва намудҳои онро мебинед?
- Оё Шумо дар роҳ одамонро мебинед? Агар ҳа шумо чи фикр доред, рафтори онҳо беҳавф аст ё хавфнок?

МАШҒУЛИЯТ: Дарк намудани хатарҳо (Идома)

6-11

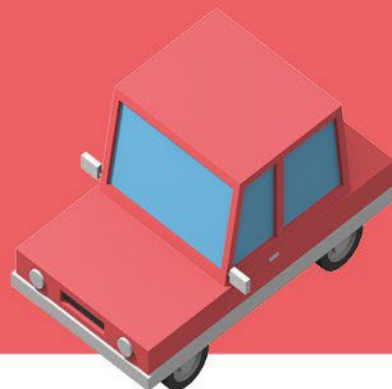
МАШҒУЛИЯТ: Дарк намудани хатарҳо (Идома)

- Ягон намуди воситаи нақлиётро мебинед? Дар кадом ҳолатҳо рафтори ронандагонро беҳавф номидан мумкин аст? Дар кадом ҳолат не?
- Дар чунин шароити роҳ ҳафви ноаёнро мебинед? Аз паси автомобил ё аз (гардиш, аз паси хона, монеъа ва ғ.)?

Аз кӯдакон хоҳиш намоед ҷавобашонро ба ҳолатҳои ҳақиқии ҳамаи мутабиқ созанд ва фаҳмонанд, ки дар чунин ҳолатҳо дар асл аз он чизе, ки дар дарсҳо омӯхтанд, чи гуна рафтор мекарданд.

Кӯдаконро тариқе омӯzed, ки ба минтақаҳои беҳавфи роҳ диққат диҳанд ва ҷойҳои беҳавфро барои гузаштан интиҳоб кунанд, диққати асосиро ба шиори «**Исто!, Нигоҳ кун ва Гӯш кун**» равона созед.

МАШҒУЛИЯТ: Дастатонро бардоред. Пурсиш¹

Қайдҳои омӯзгор: Ин дарс аз ҷониби омӯзгор гузаронида мешавад. Ин қайдҳо барои роҳбари гурӯҳ, барои ба кӯдакон тақсим кардан пешбинӣ нашудааст.

Вақти зарӯрӣ: то 45 дақиқа.

Шиорҳои калидӣ: Фаҳмиши хавфнокӣ, чӣ тавр беҳатариин роҳро дуруст интихоб намудан мумкин аст

Мақсад: Ин пурсиш ба кӯдакон имконият медиҳад, ки шароити гуногуни беҳатариин ҳаракатро дар роҳ ва тарзҳои таъмини беҳатариин шахсиашонро омӯзанд. Ин машғулият барои дар гурӯҳ гузаронидан тайёр карда шудааст. Роҳбари гурӯҳ бояд бо кӯдакон шароити ҳаракати роҳро дар маҳал муҳокима намояд. Саволномаи мазкур ба кӯдакон шароит муҳайё месозад, ки фикри шахсии худаашонро оид ба масъалаҳои ба миён омада баён намоянд. Ҳамин тариқ водор кунед фикр кунанд, ки чӣ тавр дар роҳ, дар амон бошанд.

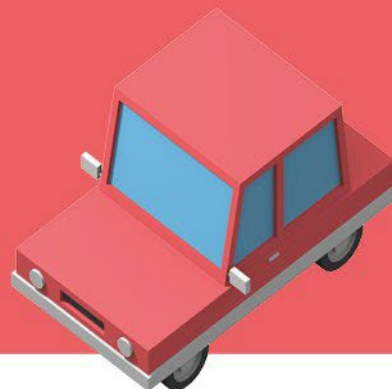
Саволхоро ба ҳамаи кӯдакон додан лозим аст. Бачаҳо бояд дасташонро бардошта бо «ҳа» ё «не» ҷавоб диҳанд. Роҳбари гурӯҳ бояд ҷавобхоро ба саволнома нависад.

Саволҳо	Ҳа	Не
Шумо чӣ фикр доред, роҳҳои маҳаллӣ метавонанд хатарнок бошанд?		
Ҳангоме, ки Шумо дар деҳаатон (ё ноҳия) сайру гашт мекунед хавотир мешавед, ки гирифтори ҳодисаи роҳу нақлиёт мегардед?		
Оё буданд ҳолатҳое, ки Шумо шоҳиди ҳодисаи роҳу нақлиёт шуда бошед, ё худатон аз зарбаи нақлиёт зарар дидаед, ё қариб, ки ба зери чархи автомобил монда бошед?		
Бояд, ки хатти ҳаракати шумо аз хона то мактаб беҳавф бошад?		
Оё Шумо фикр мекунед, ки суръати ҳаракати анбуҳи воситаҳои нақлиёт дар роҳи деҳаатон (ноҳия) гоҳ гоҳ тез аст?		

¹ Это занятие адаптировано из материалов, первоначально опубликованных благотворительным фондом по безопасности дорожного движения 'Затормози', и мы им благодарны за разрешение воспроизвести их.
<http://www.brake.org.uk>

ЛИФОФАИ
ТАЪЛИМИЙ
ДАР
БОРАИ
БЕХАТАРИИ
ХАРАКАТ
ДАР
РОҲ

6-11

Дастатонро бардоред. Пурсиш (Идома)

Оё Шумо дар мошине будед, ки ронандааш тез ҳаракат мекард?		
Дар деҳа ё ноҳиятон вохӯрдаед ронандаеро, ки ҳангоми ҳаракат телефони мобилиро истифода мебурд?		
Оё дар автомашинае будед, ки ронандааш телефони мобилиро истифода мебурд?		

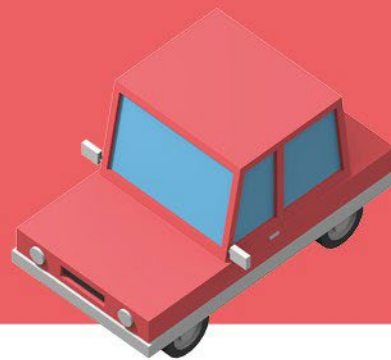
Пас аз он ки кӯдакон ба саволҳо ҷавоб доданд онҳоро водор созед, ки ба саволҳои додашуда ва ҷавобҳои онҳо оид ба масъалаи ба миён гузошта фикр кунанд. Саволҳои эҳтимолие, ки шумо меҳостед омӯzed ва муҳокима кунед инҳоянд:

- Роҳи гирди мактаб ва хонаатон чи хел ба назар мерасад?
- Дар ин роҳҳо ягон чорае барои таъмини бехатарии ҳаракат, ки бехатарии одамонро таъмин менамояд, андешида буданд? Бояд ки он бештар бошад?
- Кадом минтақаи роҳ барои гузаштани пиёдагардон хатарнок аст?
- Дар кадом ҳолатҳо дидани шумо аз ҷониби ронанда мушкилӣ эҷод мекунад?
- Шумо чи гуна чора андешида метавонед то ки бештар дар бехатарӣ бошед?
- Ронанда чӣ чора андешида метавонад то ки шуморо муҳофизат кунад?

Л И Ф О Ф А И
Т А Ъ Л И М Й
Д А Р
Б О Р А И
Б Е Х А Т А Р И И
Ҳ А Р А К А Т
Д А Р
Р О Ҳ

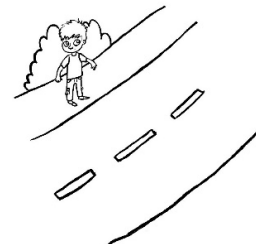

6-11

МАВОДИ ТАҚСИМКУНАНДА: Исто!, Нигоҳ кун ва Гӯш кун

Барои аз роҳ гузаштан минтақаи беҳавфро ёб

Ҷоеро интихоб кун, ки роҳ аз ҳар ду тараф хуб дида шавад, ва ронанда низ тӯро хуб дида тавонад. Ҳеҷ вақт роҳро пас аз гардиш нагузар, мумкин аст аз гардиш якбора автомобил пайдо шавад.

Исто!

Пеш аз он ки ба қанори роҳ наздик мешавӣ исто. Ба қисми мошингарди роҳ наздик нашав.

Нигоҳ кун

Ба худат вақти кофӣ ҷудо намо то дар роҳ ҳамаро аз назар гузаронӣ

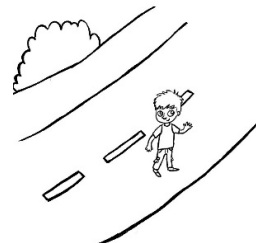

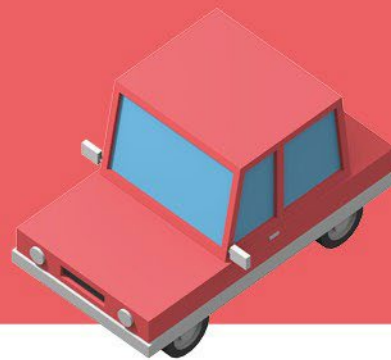
Гӯш кун

Бо диққат гӯш кун, чун ки баъзан вақт овози ҳаракати мошинро пештар аз он, ки ту ўро мебинӣ, мешунави.

Ба беҳатарии қомил бовари ҳосил кардӣ, гузар

Ҳамон вақт аз роҳ гузар, ки қосилаи беҳавф ва вақти қифоя барои гузаштан аз роҳ башад. Бо диққат назар кардан ва гӯш карданро ҳангоми гузаштан аз роҳ идома деҳ.

6-11

МАШҒУЛЯТ: Рафтори бехатар ҳангоми гузаштан аз роҳ – Бозиҳои нақшӣ²

Қайдҳои омӯзгор: Ин дарс аз ҷониби омӯзгор гузаронида мешавад. Ин қайдҳо барои роҳбари гурӯҳ мебошад, барои ба кӯдакон тақсим кардан пешбинӣ нашудааст.. Шумо метавонед аз маводи тақсимкунандаи «Исто, Нигоҳ кун ва Ғӯш кун» истифода баред.

Вақти зарӯрӣ: Тахминан 30 дақиқа.

Шиорҳои калидӣ: Рафтори беҳавф дар роҳ, ва «Исто, Нигоҳ кун ва Ғӯш кун»

Мақсад: Асос барои ин машғулият дар шакли бозиҳои нақшӣ ин шиори «Исто, Нигоҳ кун ва Ғӯш кун» мебошад. Дар вақти дарси амалӣ кӯдаконе, ки омӯзонида мешаванд таҷрибаи бехатар аз роҳ гузаштанро тақмил диҳанд.

Мақсади ин супориш – ба кӯдакон имконият диҳед, ки дар бозиҳои нақшӣ иштирок кунанд, дар вақти «сайру гашт» роҳи пиёдагардро интиҳоб карда дар ҳолатҳои гуногун гузаранд.

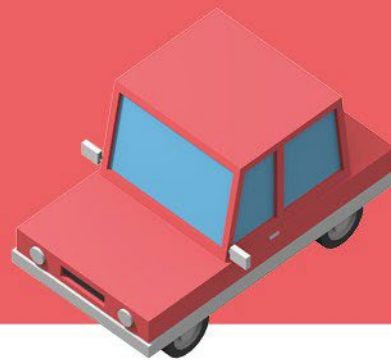
Ин машғулиятро дар толор ё синфи ҳаҷман калонтар гузаронед. Қоғазҳои рангаи ширешдор ё бўрро истифода баред, то ки сарҳади роҳ ва роҳи пиёдагузарро аниқ кунед, бигзор кӯдакон оид ба хавфнокиҳои дар роҳ баамалоянда, дар шароити реалӣ фикр кунанд.

Пеш аз он, ки машғулиятро оғоз менамояд бовари ҳосил кунед ки кӯдакон панҷ давраи шиори «Исто, Нигоҳ кун ва Ғӯш кун»-ро медонанд:

- Ҷоero интиҳоб кун, ки барои гузаштан беҳавф бошад
- **Исто:** Дар канори қисми мошингарди роҳ исто!
- **Нигоҳ кун:** Ба худат вақти кофӣ ҷудо намо то дар роҳ ҳамаро аз назар гузаронӣ
- **Ғӯш кун:** Бо диққат ғӯш кун, чун ки баъзан вақт овози ҳаракти мошинро пештар аз он, ки ту ўро мебинӣ, мешунавӣ.
- Боварӣ ҳосил намо ва танҳо ҳамагон вақт аз роҳ гузар, ғӯш карданро ҳангоми гузаштан аз роҳ идома деҳ.

² Ин маводро сараввал Департаменти Нақлиётҳои Британияи Кабир, дар Маъраки 'Фикр кун!' нашр кардааст ва мо аз онҳо, барои иҷозати аз нав нашр кардан миннатдорем. <http://think.direct.gov.uk>

6-11

МАШҒУЛИЯТ: Рафтори беҳавф ҳангоми Гузаштан аз роҳ – Бозии нақшӣ (Идома)

Аз кӯдакон хоҳиш намоед, ки чуфт-чуфт чудо шаванд ва аз дасти якдигар доранд, ба монанди пиёдагардони аз роҳ гузаранда. Боварӣ ҳосил намоед, ки онҳо ҳамаи панҷ давраро нишон диҳанд.

Қайдҳои омӯзгор: Ин машғулият аз тарафи омӯзгор гузаронида мешавад. Ин қайдҳо барои роҳбари гурӯҳ аст, барои ба бачаҳо тақсим намудан пешбинӣ нашудааст.

Вақти зарӯрӣ: 15 дақиқа.

Шиорҳои калидӣ: Рафтори беҳавф дар назди роҳ ва «Исто, Нигоҳ кун, Гӯш кун»

Мақсад: Ин машғулиятро барои тақдори шиорҳо, ташаккули таҷрибаи рафтори беҳавф дар роҳ, ки шумо дар дарсҳои пешин муҳокима карда будед такмил диҳед

Ин бозии фаъол. Шумо бояд ба кӯдакон як қатор амалҳои дурустero, ки ихтиёран онҳо бо супориши шумо иҷро мекунанд ба миён мегузored. Кӯдакон бояд дар толор ё синфхона омода бошанд. Супориш ва амал чунин аст:

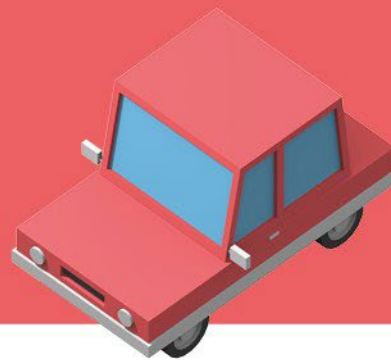
- Як хати рост! (Ҳама бояд дар якҷатор аз паси ҳамдигар истанд)
- Аз дасти якдигар гиред! (Дасти иштирокчии дар паҳлӯяшон бударо гиранд)
- Роҳи пиёдагардро истифода баред! (ё аз канори роҳ)
- «Исто, Нигоҳ кун ва Гӯш кун!» (Оромона истед, ба тарафҳо нигоҳ кунед, барои гузаштан тайёр шавед)
- Гузар! Ҳаракат кун ва ҳангоми гузаштан аз гузаргоҳи пиёдагард ба тарафҳо назар карданро аз хотир набарор.

Пеш аз оғози бозӣ ба кӯдакон шартҳои дурусти бозиро нишон диҳед, ки онҳо онро бо супориши шумо иҷро мекунанд, имконият диҳед, ки онро амалан иҷро намоянд. Шарти бозиро дар шакли озод (ихтиёрӣ) эълон кунед. Мақсади бозӣ аз он иборат аст, ки дар иҷроии шартҳо охири набошад. (Лекин дар ин ҳолат ҳеҷ кас аз бозӣ намебарояд).

Бо суръати ором оғоз намоед ва пас аз он, ки ин амалҳо ба кӯдакон одат мешавад суръатро тезонед.

Пас аз анҷоми бозӣ монед кӯдакон дам гиранд ва саволҳои зеринро диҳед: барои чи онҳо бояд дар роҳи танги деҳа дар як қатор ҳаракат кунанд ва барои чи зарур аст, ки дар дасти якдигар бигиранд.

6-11

МАВОДИ ТАҚСИМКУНАНДА: Исто!, Нигоҳ кун ва Гӯш кун. Машғулият

Дар зер панҷ давраи гузаштан аз роҳ оварда шудааст. Онҳоро бо тартиби муайян ҷо ба ҷо кунед.

Гӯш кун:

Бо диққат гӯш деҳ. Чун ки баъзан вақт овози ҳаракти мошинро пештар аз он, ки ту ўро мебинӣ, мешунавӣ.

1 ум

Исто:

Дар канори қисми мошингарди роҳ исто! .

2 юм

Боварӣ ҳосил

намо ва танҳо ҳамоно вақт аз роҳ гузар, гӯш карданро ҳангоми гузаштан аз роҳ идома деҳ

3 юм

Барои гузаштан аз роҳ мавқеи бехатарро интихоб намо.

4 ум

Нигоҳ кун:

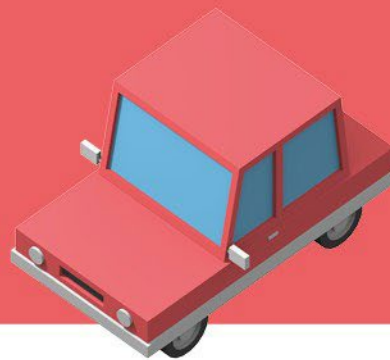
Ба худат вақти кофӣ чудо намо то дар роҳ ҳамаро аз назар гузаронӣ.

5 ум

Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Х А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Х

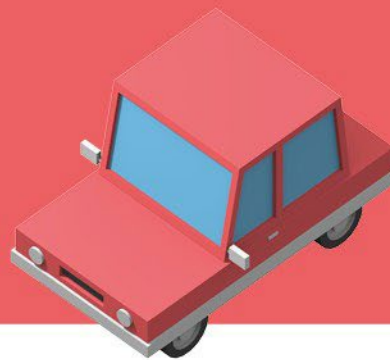
6-11

МАВОДИ ТАҚСИМКУНАНДА: Овеза, фикр кун

Овеза тайёр кун, ки ба дигар кӯдакон шиори «Исто, Нигоҳ кун ва Ғӯш кун»-ро хотиррасон намояд.

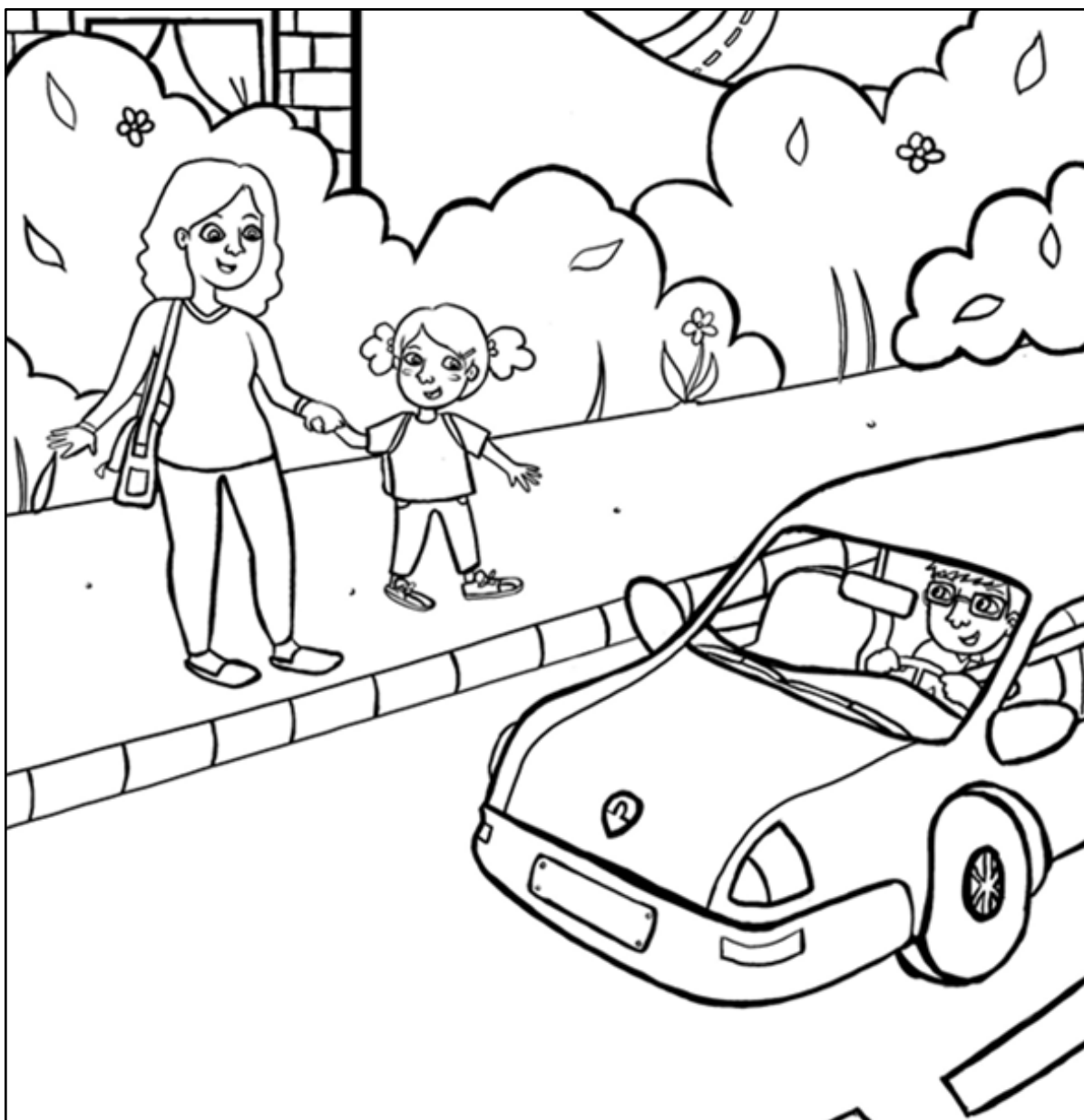
Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Х А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Х

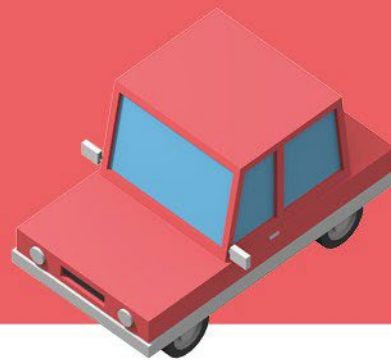

6-11

МАВОДИ ТАҚСИМКУНАНДА: Ҳангоми аз роҳ гузаштан ҳамеша аз дасти калонсолон гир

Расми дар поён овардари ранг кунед. Дар хотир дошта бошед, ки ҳангоми дар шафати роҳ будан ҳамеша аз дасти калонсолон гиред.

6-11

МАШҒУЛИЯТ: Биёед ба сайр бароем- Якҷоя,ҳамаро дар амал бубинем.

Қайдҳои омӯзгор: Ин машғулият аз тарафи омӯзгор гузаронида мешавад. Ин қайдҳо барои роҳбари гурӯҳ, барои ба бачаҳо тақсим намудан пешбинӣ нашудааст.

Вақти зарӯӣ: 1соат

Шиорҳои калидӣ: Рафтори беҳавф дар назди роҳ ва «Исто, Нигоҳ кун ва Ғӯш кун»

Мақсад: Ба бачаҳо имконият диҳед дониши омӯхтаашонро, оид ба рафтори беҳатар дар роҳ бо баромадан бо онҳо ба сайри мақсаднок дар роҳи деҳа барои дарсҳои амалӣ оид ба гузаштан аз роҳ, мустаҳкам намоянд. Шумо бояд боварӣ ҳосил намоед, ки ҳамаи кӯдакон пеш аз он, ки ба сайр мебароянд шиори «Исто, Нигоҳ кун ва Ғӯш кун»-ро хуб медонанд.

Барои гузаронидани ин машғулият кӯдаконро ба гурӯҳҳои хурд барои сайри кӯтоҳ ҷудо кунед то ин ки онҳо таҷрибаи дурусти аз қисми мошингарди роҳ гузаштанро азхуд карда, хавфу хатарро дар роҳ дарк намоянд.

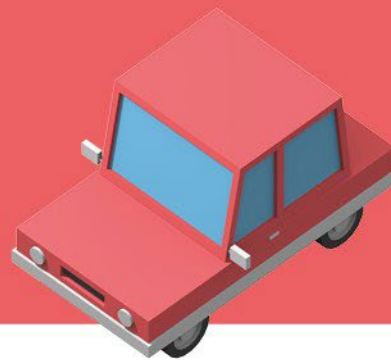
Банақшагирии Сайри мақсаднок

Аз кӯдакон хоҳиш намоед пешниҳод намоянд, барои сайр ки ба куҷо рафтан мевоҳанд ва хатсайро интихоб намоянд. Боварӣ ҳосил намоед, ки хатсайри пешниҳодшуда имконияти ду се ҷои гузаштанро дорад.

Пеш аз он, ки ба сайр мебароед бо кӯдакон ҳамсӯҳбат шавед ва аз онҳо пурсед, ки ба фикри оҳа дар вақти сайр кадом ҳолатҳои хавнокро во мекуранд. Аз онҳо хоҳиш намоед оид ба саволҳои зерин фикр кунанд:

- Кадам сарчашмаи фалокатҳо метавонад зарар расонад?
- Чӣ бояд кард, ки беҳатарӣ таъмин карда шавад?
- Кӣ метавонад ба кӯдакон, ҳангоми дар кӯча сайру гашт карданашон беҳатариашонро таъмин кунад?

6-11

МАШҒУЛИЯТ: Биёед ба сайр бароем- Якҷоя , ҳамаро дар амал бубинем

Б кӯдакон супориш диҳед барои сайри дар пе истода як чан қоида фикр кунанд. Барои мисол чунин қоидаҳо:

- Ҳангоми бо калонсолон дар наздикии роҳ будан дасти ҳамсафаратро дор.
- Аз канори роҳ дуртар бош.
- Дар канори роҳи пиёдагард мунтазир шав то он даме, ки барои гузаштан роити беҳавф пайдо нашавад.
- Ҳамаеша шиори «Исто, Нигоҳ кун ва Гӯш кун»-ро пайравӣ кун.

Сайр

Бо бачаҳо хатсайр ва қоидаҳоеро, ки барои беҳатарии онҳо кӯмак мерасонанд такрор кунед. Бачаҳоро ҷуф-ҷуфт ҷудо карда ба сайр бароред.

Боварӣ ҳосил намоед, ки ҳангоми сайру-гашт як нафар шахси калонсол дар пеш ва як нафари дигар дар паси қатор меистанд.

Аз кӯдакон хоҳиш намоед, ки гирду атрофро аз назар гузаронида ва он чиро, ки мебинанд номбар кунанд:

Ҳаракати воситаҳои нақлиёт? Нақлиёти дар таваққуфгоҳ буда? Чорроҳа? Гузаргоҳи пиёдагард? Дарахтон? Аломатҳои роҳ? Чӣ гунна роҳ – рост ё дар он гардишҳо ҳастанд? Воситаҳои нақлиёт чи гунна ҳаракат мекунанд – оҳиста ё тез?

Кадам вақте, ки Шумо барои гузаштан аз роҳ тайёр бошед, бигзор кӯдакон ҷои беҳавф гузаштанро пешниҳод намоянд. Аз онҳо хоҳиш намоед дар бораи дар он ҷое ки истодаанд ва оид ба хатарҳои дар он мақеъ мавҷуд буда нақл кунанд.

Боварӣ ҳосил намоед, ки кӯдакон як вақти муайяно дар анбӯҳи мошинҳо пеш аз он ки роҳро гузаранд, интизор шаванд.

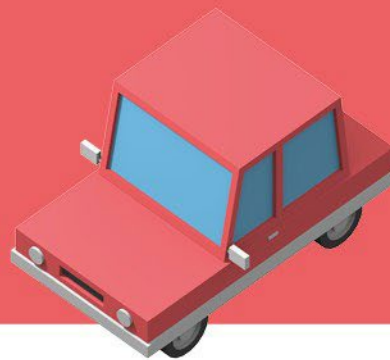
Ҳангоми гузаштан аз роҳ онҳо ин панҷ давраро риоя намоянд:

- Ҷоеро интиҳоб кун, ки барои гузаштан беҳавф бошад
- **Исто:** Дар канори қисми мошингарди роҳ исто!
- **Нигоҳ кун:** Ба худат вақти кофӣ ҷудо намо то дар роҳ ҳамаро дар назар гузаронӣ
- **Гӯш кун:** Бо диққат гӯш кун, чун ки баъзан вақт овози ҳаракати мошинро пештар аз он, ки ту ўро мебинӣ, мешунавӣ.
- Боварӣ ҳосил намо ва танҳо ҳамоно вақт аз роҳ гузар, гӯш карданро ҳангоми гузаштан аз роҳ идома деҳ

Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Х А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Х

6-11

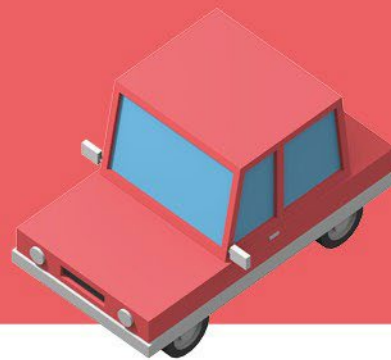
МАШҒУЛИЯТ: Биёед ба сайр бароем-Якҷоя, ҳамаро дар амал бубинем(Идома)

Пас аз сайру гашт

Бо бачаҳо таасуроташонро аз сайру гашт муҳокима намоед ва саволҳои зеринро дида бароед:

- Онҳо чиро диданд ва шуниданд?
- Барои бехатарии онҳо чӣ кӯмак расонд?
- Кадом хатарҳо ба онҳо пеш омад?
- Онҳо метавонанд қоидаҳое, ки ҳангоми гузаштан аз роҳ ба бехатарияшон ёрӣ расонд ба хотир оранд?

6-11

МАВОДИ ТАҚСИМКУНАНДА: Вақт, Ҳикоя – Таърихи Аниса³

Агар ман парранда мешудам ба кучое, ки меҳостам парвоз мекардам.... ба ман маъқул аст, кай вақто, ки чашмонамро мепошам. Дар баландӣ, дар осмони кабуди кабуд. Дури дур дар нурҳои гарму хушрӯи офтоб. Дар фазо тоб хӯрда ба сӯи кӯл сарозер шудан.

Ин аз ҳама вақти бад. Агар нағз гӯш диҳам ман овози дӯстонамро мешунавам. Онҳо ба мактаб мераванд. Хушбахтанд. Ман ҳам меҳостам. Ман бисёр меҳостам, ки дар зери офтоб сайру гашт кунам. Танҳо барои он ки бубинам чи тавр бачаҳо бозӣ мекунад. Ман метавонам овози онҳоро кай вақте, ки аз мактаб меоянд ва бозикунон медаванд шунавам. Меҳанданд.

Кай вақте, ки ман зиқ шавам ман бо най машқ мекунам. Мусиқа маро хушвақт месозад.

Айни замон ман наметавонам ўро ба лабонам наздик барам, беинсофӣ. Ман инро дида наметавонам.

Ман дар бораи он чи ки шуду гузашт, фикркуниро бас карда наметавонам. Мо ҳамаамон якҷоя ба кӯл рафтем. Сафарамон мебоист хуб мегузашт. Ман дар курсии пеш дар паҳлӯи модарам менишастам.

Рӯз офтобӣ буд. Чунон гарм. Вазнин, тасмаи бехатарӣ аз арақи бадан тар шудааст. Ту инро мебинӣ? Ин кӯл! Ва...? Ман оббозӣ мекунам. Дар оби хуноки хунук. Шамоли нарму салқинро дар мӯйҳоям ҳис мекунам. ариб ки наздик омадем. Урааа! Таваққуфгоҳ! Ҳамаро берун мегирем! “Ҳоло не!” гуфт Модарам.

Тасмаи бехатариро кушодам- ин зарӯр буд-ниҳоят гарм- меҳостам хубтар бубинам..... Урааа; Ман метавонам бубинам.

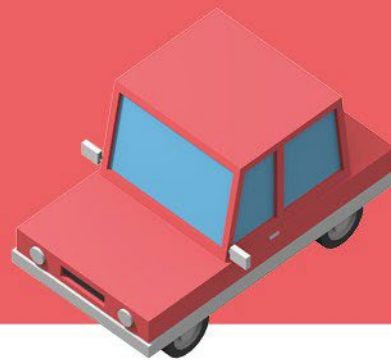
Ваҳмангез! Ман аз ҷойи нишастам pariда фаромадани шудам. Ба шишаи пешорӯй бо сар бар хӯрдм.

Он чиро, ки ман дар хотир дорам ин, дастам саҳт дард мекунад, ва ҳангоми нафаскашӣ қафаси синаам низ саҳт дард мекунад. Мушшақҳоям кашиш хӯрдаанд. Бо модарам ҳамааш хуб буд.....дар курсии қафо низ ҳама хуб буд, онҳо тасмаи бехатариро баста буданд. Гар чанде мошинҳо оҳиста ҳаракат мекарданд ман тарсидам.

³ Ин маводро сараввал Департаменти Нақлиётҳои Британияи кабир, дар Маъраки ‘Фикр кун!’ нашр кардааст ва мо аз онҳо, барои иҷозати аз нав нашр кардан миннатдорем. <http://think.direct.gov.uk>

Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Ҳ А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Ҳ

6-11

МАВОДИ ТАҚСИМКУНАНДА: Вақт, Ҳикоя – Таърихи Аниса (Идома)

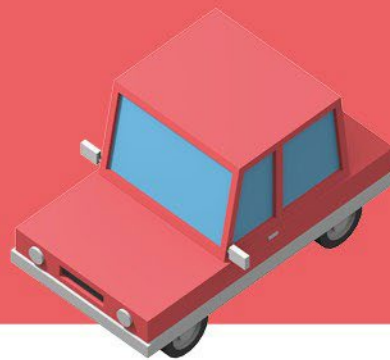
Кай вақте, ки аз падарам пурсидам вай гӯфт ки: «Барои таъмири мошин маблағи зиёд даркор аст. Не, миллион не – локин бисъёр»

Зане, ки дар автомобили дигари буд дар тавқуфгоҳ қойи ҳолӣ мечуст, лекин ба дигар самт ҳаракат кард..... Акун ба ман иҷозат намедиханд, ки бо рафиқонам воҳӯрам, чун ки мо шӯхиву бозӣ мекунем. Онҳо як ду маротиба маро хабаргирӣ омаданд ва маро чунон саҳт хандонданд, ки то ҳол қафаси синаам дард мекунад.

Ба ман омад кард. Мумкин буд, ки аз ин ҳам бадтар шавад. То ҳол қафаси синаам дард мекунад ва ман бо дастонам найро дошта наметавонам, барои он ки дастам низ саҳт дард мекунад. ... Он чиро, ки кардан меҳоҳам, наметавонам. Ман бори дигар кӯлро дида наметавонам. На он қадар дертар.

Агар ман парранда мешудам, ба ҳар тараф парвоз мекардам ва ҳеҷ вақт чунин танҳо наменондам. Он коре ки ман кардам ин, танҳо барвақттар кушодани тасмаи беҳатарӣ буд. Чӣ қадар ман беақлам. Ин ноҳаққист (беадолатист.)

МАШҒУЛИЯТ: Таърихи Аниса – Машқҳои навбатӣ Упражнения

1. Шумо аз ин таърих чиро омӯхтед?

---

2. Ин таърих ба шумо чӣ тавр таъсир расонд ва шумо чӣ ҳис мекунед?

Мусоҳибаи радиои

Радиои маҳаллӣ ба аёдати Аниса омаданд, то ки аз вай оид ба воқеаи рӯхдода пурсон шаванд. Шумо тасаввур намое, ки Аниса ба саволҳои мухбири радио чӣ ҷавоб мегӯяд? Ҷавобҳои ӯро дар зер нависед.

Мухбир: Салом Аниса, ту метавони дар бораи худат каме нақл кунӣ?

Мухбир: Ту як муддат пештар аз садамаи нақлиётӣ зарари ҷисмонӣ бардошта будӣ. Ту метавони гӯи, ки чӣ ҳодиса рӯх дод?

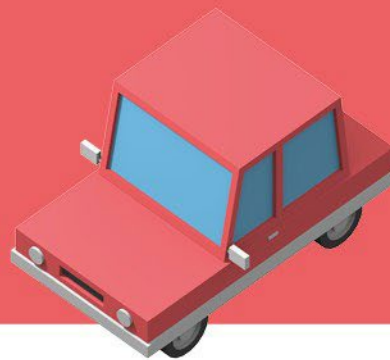

Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Х А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Х

6-11

МАШҒУЛИЯТ: Таърихи Аниса – Машқҳои навбатӣ

Мухбир: Чӣ тавре, ки ман мебинам ту бояд як чанд муддат бо сабаби ҷарҳатҳои бардоштаат бар асари баҳамбархурии нақлиёт бистарӣ бошӣ. Ин ҳодиса ба ту ягон хел таъсир расонд?

Мухбир: Ту ба дигар кӯдакон дар бораи дар дохили нақлиёт беҳавф монданашон чӣ маслиҳат дода метавонӣ?

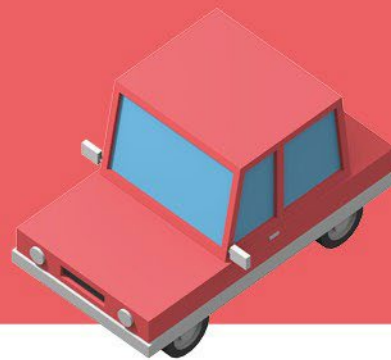

6-11

МАШҒУЛИЯТ: Тасмаи бехатарӣ. Мушоҳида

Қайдҳои омӯзгор: Ин машғулият аз тарафи омӯзгор гузаронида мешавад. Ин қайдҳо барои роҳбарони гурӯҳ, барои ба кӯдакон тақсим намудан пешбинӣ нашудааст.

Вақти зарурӣ: 1 соат.

Широкҳои калидӣ: Рафтори бехатар дар шафати роҳ. Ҳамеша тасмаи бехатариро гузарон.

Мақсад: Ба бачаҳо омӯзонидан лозим аст, ки истифодаи тасмаи бехатарӣ то чӣ андоза муҳим аст ва чи тавр онҳо рафтори худашонро барои бехавф мондан мутобиқ мекунанд.

Барои гузаронидани ин машғулият кӯдаконро барои сайру гашти кӯтоҳмуддат ба роҳҳои назди деҳа ба гурӯҳҳои хурд ҷудо кунед, то ки онҳо аз рӯи истифода бурдани тасмаи бехатарӣ аз ҷониби ронандагон мушоҳида намоянд.

Роҳ, кӯча ё чорроҳаеро интихоб кунед, ки барои кӯдакон майдончаи бехавф дошта бошад ва онҳо дар амон башанд.

Пеш аз он, ки ба кӯча мебароед, аз кӯдакон хоҳиш намоед, ки танҳо онҳо тавонанд аз рӯи ҳаракати воситаи нақлиёт мушоҳида намоянд, варақаи баҳисобгириро тартиб диҳанд ва ба масъалаҳои зерин диққат диҳанд:

- Ронандагони автомобилҳо тасмаи бехатариро набастанд.
- Мусофирони дар курсии пеш нишаста низ тасмаи бехатариро набастанд.
- Мусофирони дар курсиҳои қафо нишаста, тасмаи бехатариро набастанд.

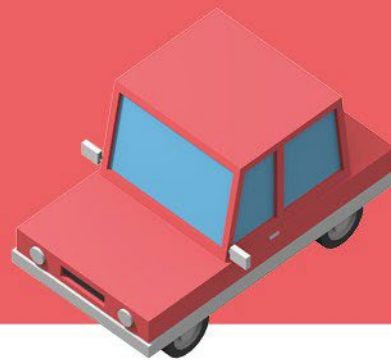
Пеш аз он, ки барои иҷрои супориш мебароянд, бовари ҳосил намоед, ки кӯдакон қоидаи рафтори бехатарро дар роҳ хуб медонанд ва димо бояд дар назди калонсолон бошанд.

Пас аз гузаронидани мушоҳида

Пас аз он ки кӯдакон мушоҳидаҳояшонро ба итмом расониданд, барои маводҳои ҷамъовардаашонро оиди рафтори ронандагон ва мусофирон, муҳокима намудан онҳоро дар як ҷой ҷамъ кунед ва мушоҳидаҳояшонро таҳлил намоед.

Онҳо мепоханд муҳокима намоянд, ки:

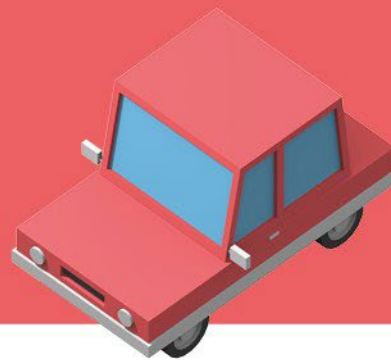

6-11

МАШҒУЛИЯТ: Тасмаи бехатарӣ. Мушоҳида (Идома)

- Буданд ронандагоне, ки тасмаи бехатариро баста буданд? Чанд нафар ронанда ё чанд фоиз аз шумораи умумии ронандагон.
- Буданд мусофироне, ки дар курсии пеш тасмаи бехатариро баста буданд? Чанд фоизи мусофирони дар курсии пеш нишаста, аз шумораи умумӣ, тасмаи бехатариро баста буданд?
- Мусофирони дар курсиҳои қафо нишаста тасмаи бехатариро баста буданд? Чанд фоиз ё чанд нафар аз шумораи умумӣ?
- Оё ҳангоми чорабинӣ кӯдакон ягон тағйиротро мушоҳида карда буданд? Рафтори ронандавони ҷавон ё миёнасол фарқ мекард? Мардҳо ва занҳо? Калонсолон, кӯдакон?
- Оё кӯдакон фаҳмонида метавонанд, ки барои чӣ тасмаи бехатариро дар воситаи нақлиёти ҳаракаткунанда бастан зарӯр аст?
- Худи онҳо ҳама вақт ҳангоми сафар тасмаи бехатариро мебанданд? Ақидаи онҳо тағйир ёфтааст?
- Бо кадом роҳ онҳо дӯстони худ ва аҳли оилашонро водор месозанд, ки ҳагоми ҳаракат дар автомобил тасмаи бехатариро банданд?

6-11

МАШҒУЛИЯТ: – Вақт барои ҳикоя кардан – Дурахшон, ин дуруст аст⁴

Қайдҳои омӯзгор: Ин машғулият аз тарафи омӯзгор гузаронида мешавад. Ин қайдҳо барои роҳбарони гурӯҳ мебошад, барои ба кӯдакон тақсим намудан пешбинӣ нашудааст.

Вақти зарурӣ: 30 дақиқа.

Шиори калидӣ: Дурахшон бош – ҳамин тарз ронандагон туро хуб мушоҳида мекунанд.

Мақсад: Ба кӯдакон таърихро аз супоришҳои зерин хонда, масъалаҳои ба миён омадаро муҳокима кардан лозим аст.

Ин кор як рӯз пеш аз шабнишинӣ дар хонаи дугонаи Зебо ба амал омад.

Зебо парешонхотир буд. «Падар, мумкин ман куртаи сиёҳамро пӯшам? Ва мумкин, ки мо пои пиёда равем?»

«Акнун, ки ту имрӯз 4 сола мешавӣ ҳамааш мумкин» ҷавоб до падар «Он ҷой ин қадар дур нест, камтар поёнтар»

«Оҳоо!» Садо кард Зебо, рақсунон. Вай куртаи сиёҳашро тамоман нағз медид.

Шабнишинии навбатӣ қабули меҳмонҳо буд. Вай куртаи сиёҳ ва туфли сиёҳашро пӯшид.

«Сару либосат ниҳоят зебанда аст» гӯфт падар. «Лекин ту бояд дастбанди нурбаргардонатро бандӣ»

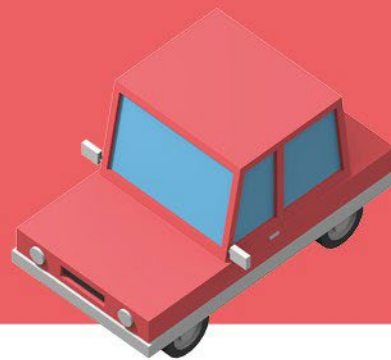
Вай ба ӯ ду дона дастбанди сафеди нурбаргардонро дароз кард. «Охир онҳо сару либоси манро безеб мекунанд» гӯфт Зебо, рӯяшро турш карда, «Ман безеб метобам»

«Лекин онҳо беҳатарии туро таъмин мекунанд» гӯфт падар. «Инҳо ба ронанда барои туро хуб дидан ёрдам мекунанд»

⁴ Ин маводро сараввал Департаменти Нақлиёти Британияи кабир, дар Маъраки 'Фикр кун!' нашр кардааст ва мо аз онҳо, барои иҷозати аз нав нашр кардан миннатдорем. <http://think.direct.gov.uk>

6-11

МАШҒУЛИЯТ: – Вақт барои ҳикоя кардан – Дурахшон, ин дуруст аст(Идома)

Падар дастбандакҳои худро баст, Зебо ҳам чунин кард, аммо вай мехост, ки онҳо нест шаванд. Дар кӯча хунук ва торик буд. Зебо ошуфтахотир буд ва аз дасти падар мустаҳкам медошт.

Зебо овози хандаи кӯдаконро шунид. Дар торикӣ дуруст дида намешуд, лекин овозҳо ба овози дӯстонаш Дилбар ва Дилором буданд.

Баъдан вай онҳоро дид. Онҳо либосҳои рангаш торик пӯшида буданд. Зебо онҳоро фарёд кард, онҳо дар канори пиёдароҳа истода ўро интизор буданд.

Беихтиёр падари ӯ овоз баланд кард «Эҳтиёт шав!»

Аз баромадгоҳи бино ба қисми мошингарди роҳи асосӣ автомобил ба қафо ҳаракат мекард ва ба тарафи Дилбару Дилором ҳаракат мекард. Модари онҳо ин ҳолатро дида онҳоро ба канор кашид.

Ронандаи атомобил боз истод. «Шумо қариб маро пахш мекардед» гуфт модари онҳо. Овози ӯ хашмгинона буд.

«Дар ҳақиқат афсӯс меҳурам, ки Шумоёро надидам» гуфт ронанда. «Шумоён ҳамаатон бо либоси сиёҳ будед»

Зебо ба падараш маънидорона нигоҳ кард ва хомӯшона ба шабнишинӣ рафтанд.

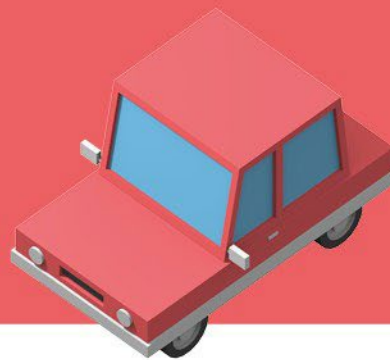
Рӯзи дигар вай бояд ба боғча мерафт. Зебо курати рангш равшан ва палтои рангаш зарди равшан ва бо тасмаҳои нурбаргардонро пӯшид.

«Ту ранго ба ранг метобӣ» гуфт падар.

«Ман бояд бовар кунам, ки ронандагон маро хуб дида тавонанд, «Духтарчаи боақлам» гуфт падар.

«Рӯзона ё шабона, дурахшон бош, ин дуруст аст!»

6-11

МАШҒУЛИЯТ: – Вақт барои ҳикоя кардан – Дурахшон, ин дуруст аст (Идома)

Машқҳои навбатӣ

Пас аз он, ки ин ҳикояро ба бачаҳо хонед, саволҳои зеринро муҳокима кунед:

- Барои чӣ Зебо бо либоси сиёҳ буд?
- Вай ба куҷо равона буд?
- Бо Дилбар ва Дилором чӣ ҳодиса рух дод?
- Барои чӣ автомобил қариб онҳоро пахш карда буд?
- Барои чӣ рӯзи дигар Зебо либоси рагаш равшанро ба бар кард?

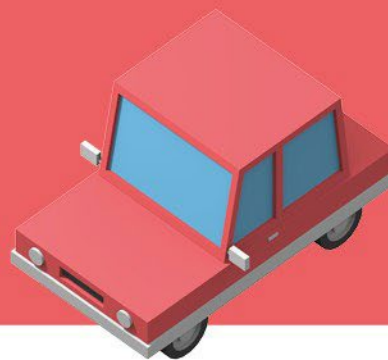
Бо кӯдакон оид ба либосҳои, ки дар вақти дарс дар тан доранд сӯҳбат кунед.

Ки бо либоси рангаш равшан омадааст? Либоси кӣ рангаш ториктар аст?

Бо кӯдакон муҳокима намоед, ки кадом намуди либосҳои рангашон равшан ба ронадагон барои дидани пиёдагардон дар роҳ ёрӣ мерасонад ва кадом либоси равшан бехатарии кӯдаконро дар роҳ таъмин менамояд. Ронанда пиёдагардонро бо кадом ранги либос хубтар мебинад?

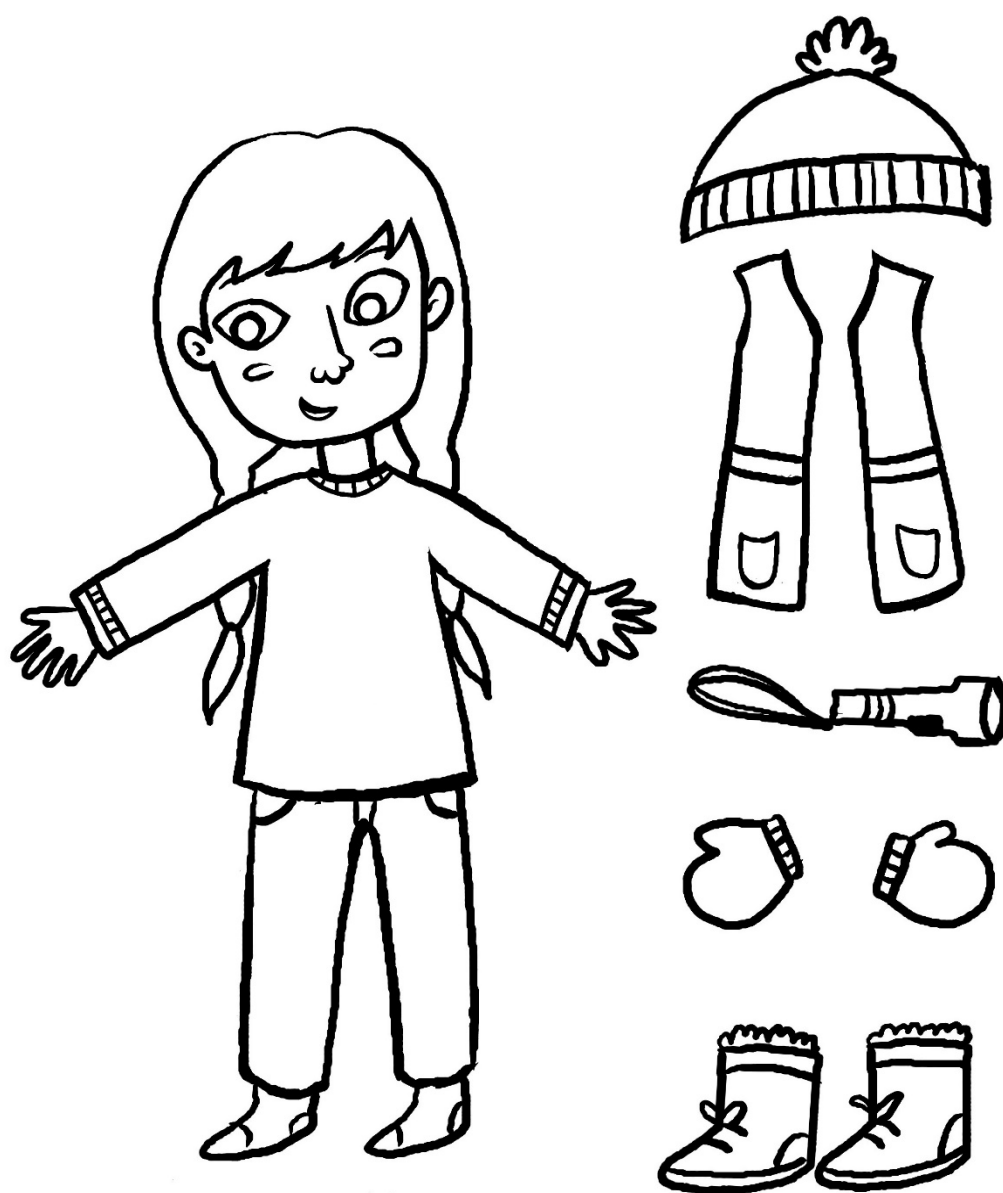
Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Ҳ А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Ҳ

6-11

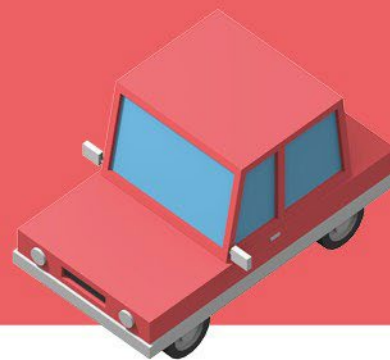
МАВОДИ ТАҚСИМКУНАНДА: Дурахшанда. Маро ранг кун

Либосро ба рангҳои равшан ранг кун, то ки барои ронандаи воситаи нақлиёт нағзтар намоён бошад. Баъд аз он либосро аз рӯи суроб, бурред ва ба расми духтарча часпонед, то ки вай ҳангоми аз хона берун будан бехатар бошад.

31

6-11

МАВОДИ ТАСИМКУНАНДА: Таърих дар бораи рафтори беҳавф дар автомобил⁵

Дар поён шаш қоидаи асосӣ, оид ба чӣ тавр дар дохили автомобил беҳавф рафтор намудан, оварда шудааст.

- Ҳамеша тасмаи беҳатариро банд
- Ҳеҷ вақт аз тирезаи мошин саратро набарор ва дастатро бароварда наҷунбон
- Пеши оинаи паснамои ронандаро нагир ва сатҳи биниши онро маҳдуд нақун.
- Вақте, ки ба автомобил менишинӣ ё аз он мебарой аз дари паҳлӯии он ки аз қисми мошингард дуртар аст истифода бар. транспорта
- Ҳангоми ҳаракат ба дастаи дари паҳлӯии автомобил нарас
- Ронандаро парешон нақун

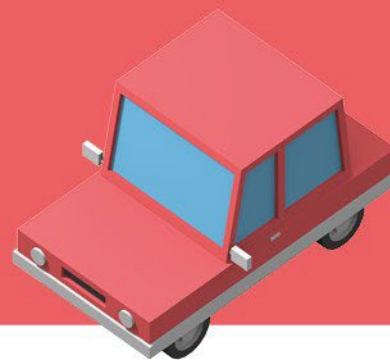
Яке аз ин қоидахоро интиҳоб намоед ва як таърихи кӯтоҳи ба беҳатарии ҳаракат ва ба ин қоидаҳо асос ёфтара фикр кунед. Хайёл кунед, то ки дар ин таърих, саёҳат бо автомобил, ки қариб кӯдак зарар мебинад бошад.

Барои он ки таърихи худро нақл кунед якчанд расм кашед ва ба онҳо сарлавҳа монед. Таърихи шумо бояд бо иттилое, ки ба зарурати риояи қоидаи ҳаракат дар дохили автомобили ҳаракаткунанда асос ёфтааст анҷом ёбад.

⁵ Ин маводро сараввал Департаменти Нақлиётҳои Британияи Кабир, дар Маъраки 'Фикр кун!' нашр кардааст ва мо аз онҳо, барои иҷозати аз нав нашр кардан миннатдорем. <http://think.direct.gov.uk>

6-11

МАВОДИ ТАҚСИМКУНАНДА: Рафтори беҳавф дар автомобил⁶

Ҳангоми сафар бо автомобил зарур аст, ки барои беҳатар будан ва ҳодисаи роҳу нақлиётро пешгирӣ кардан, дуруст рафтор намудан лозим аст.

- Ҳамеша тасмаи беҳатариро банд
- Ҳеҷ вақт аз тирезаи мошин саратро набарор ва дастатро бароварда наҷунбон
- Пеши оинаи паснамои ронандаро нагир ва сатҳи биниши онро маҳдуд нақун.
- Вақте, ки ба автомобил менишинӣ ё аз он мебарой аз дари паҳлӯии он ки аз қисми мошингард дуртар аст истифода бар.
- Ҳангоми ҳаракат ба дастаи дари паҳлӯии автомобил нарас
- Ронандаро парешон нақун

Ба расмҳои поён аҳамият диҳед, фикр кунед ва ҳал кунед, ки кӯдакон чӣ тавр рафтор мекунанд, беҳавф ё хавфнок?

Ин амали онҳо хавфнок ё беҳавф? Барои чӣ?

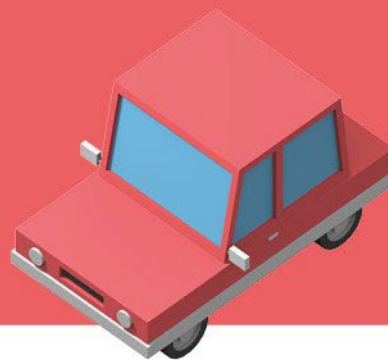
Агар амалашон хавфнок бошад, чӣ тавр онро бояд ба беҳавф, ислоҳ намуд?

33

⁶ Ин маводро сараввал Департаменти Нақлиётии Британияи кабир, дар Маъраки 'Фикр кун!' нашр кардааст ва мо аз онҳо, барои иҷозати аз нав нашр кардан миннатдорем. <http://think.direct.gov.uk>

Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Х А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Х

6-11

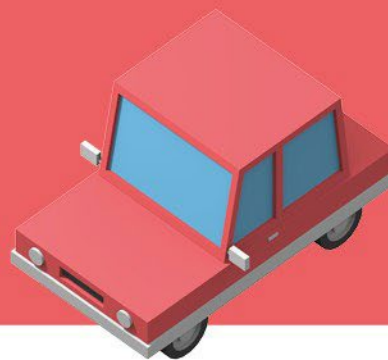
МАВОДИ ТАҚСИМКУНАНДА: Рафтори бехавф дар автомобил

	<p>Ин амали ӯ хавфнок ё бехавф? Барои чӣ?</p> <p>Агар амалаш хавфнок бошад, чӣ тавр онро бояд ба бехавф, ислоҳ намуд?</p>
	<p>Ин амали ӯ хавфнок аст ё бехавф? Барои чӣ?</p> <p>Агар амалаш хавфнок бошад, чӣ тавр онро бояд ба бехавф, ислоҳ намуд?</p>
	<p>Ин амали ӯ хавфнок ё бехавф? Барои чӣ?</p> <p>Агар амалаш хавфнок бошад, чӣ тавр онро бояд ба бехавф, ислоҳ намуд?</p>
	<p>Ин амали ӯ хавфнок ё бехавф? Барои чӣ?</p> <p>Агар амалаш хавфнок бошад, чӣ тавр онро бояд ба бехавф, ислоҳ намуд?</p>

34

Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Х А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Х

6-11

МАВОДИ ТАҚСИМКУНАНДА: Рафтори беҳавф дар автомобил

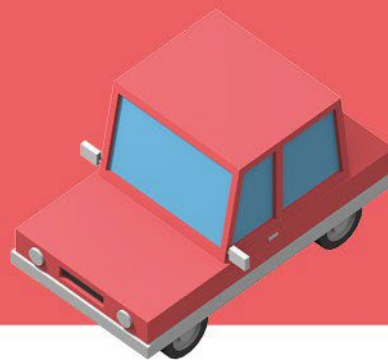

Ин амали ӯ хавфнок ё беҳавф? Барои чӣ?

Агар амалаш хавфнок бошад, чӣ тавр онро бояд ба беҳавф, ислоҳ намуд?

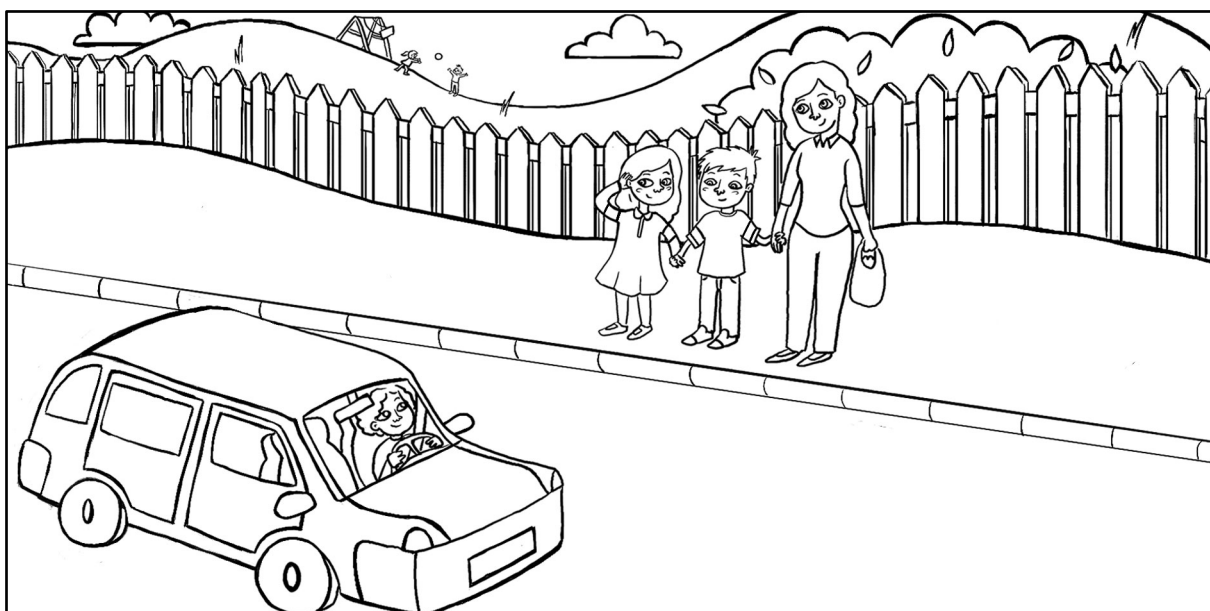
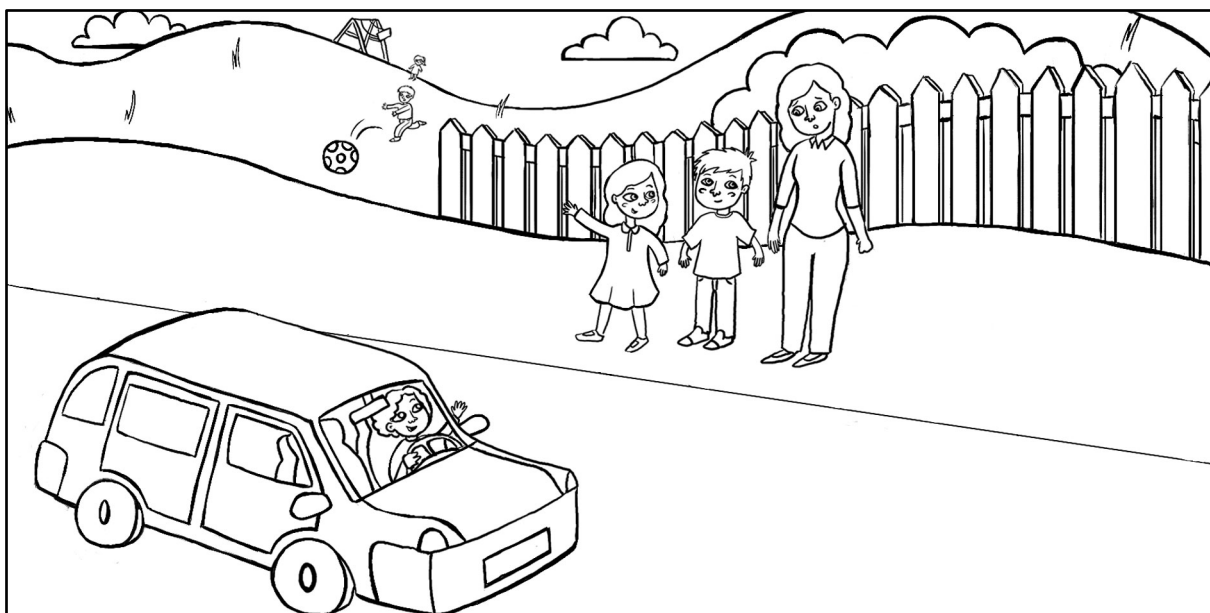
Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Ҳ А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Ҳ

6-11

МАВОДИ ТАҚСИМКУНАНДА: Фарқиятро ёб

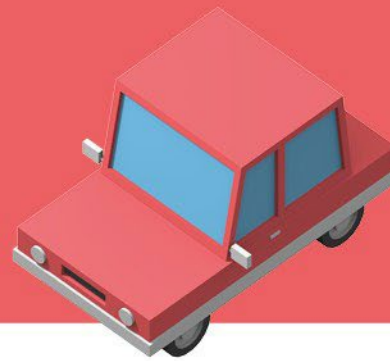
Оё ту метавони, ки шаш фарқиятро дар байни ин ду расм ёбӣ ?

36

6-11

Волиди муҳтарам!

Дар доираи лоиҳа оид ба кам кардани шумораи ҳабридагон аз ҳодисаҳои роҳу нақлиёт, фарзанди Шумо фанни бехатарии ҳаракат дар роҳро омӯхт.

Наврасон дар чорабиниҳои гуногун, ба монанди бозиҳо, супоришҳои эҷодӣ, нақл кардан аз номи қиссагӯӣ ва дарсҳои амалӣ иштирок карданд.

Вазифаи ин машғулиятҳо ба кӯдакону наврасон омӯхтани тарзи рафтори бехатар дар роҳ иборат буда, диққати асосӣ ба шиорҳои зерин равона карда шуда буд.

Пеш аз он ки аз роҳ гузарӣ: Исто!, Нигоҳ кун! ва Ғӯш кун!

Дурахшон бош – ин тавр, ронандагон туро хубтар мебинанд.

Ҳама вақт дар дохили автомобил бехавф рафтор намо

Ҳама вақт тасмаи бехатариро гузарон

Бо фарзанди худ ҳамсӯҳбат шавед ва аз ӯ пурсед, ки имрӯз онҳо чи кор карданд? Ман боварӣ дорам, ки вай ба Шумо бо шавқ нақл мекунад, ки чиро омӯхтанд.

Кӯдакон беш аз ҳама дарсҳои амалиро хубтар аз худ мекунанд ва Шумо метавонед нақши муҳимро дар таъмини бехатарии онҳо, дар ҳаёт, аз рӯи имконият ҳангоми сӯҳбат дар мавзӯи бехатарии ҳаракат берун аз хона, бозӣ кунед.

Дар ҳар вақти қулай (мувофиқ) бо рафтори хуби худ дар роҳ, ба шиорҳои боло оид ба бехатарии ҳаракат дар роҳ диққат диҳед. Ҳамчун волиди оянда, шумо барои фарзандатон мисол шуда метавонед. Ғайр аз ин намунаи рафтори хубу дуруст, бохирадона ва бехатарии худро дар роҳ ва дар автомобил ба фарзандатон таҷрибаи хуби рафтори бехавфро дар роҳ, ки вай доимо истифода мебарад меомӯzed. Хоҳиш мекунам бехатарии худ ва кӯдакатонро бо такрор намудани шиорҳои, ки мо имрӯз омӯхтем таъмин намоед.

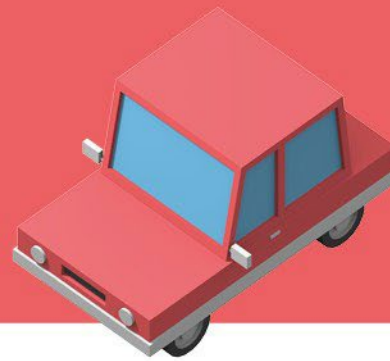
Ташаккури зиёд барои дастгириятон, ҳамеша дар амон бошед!

Ташкилоти ҷамъиятии ҷумҳуриявӣ

«Насли ҷавони Тоҷикистон»

Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Х А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Х

6-11

Сипоснома:

Алянси шарқӣ барои нақлиёти беҳавф ва устувор (EASST) Ташкилотҳои зеринро барои кӯмаку дастгирӣ дар тайёр намудани маводҳои дарсӣ миннатдорӣ баён менамояд.

Brake, The Road Safety Charity
www.brake.org.uk and www.roadsafetyweek.org

European Bank
 for Reconstruction and Development

Бонки Европоии таҷдид ва рушд
www.ebrd.com

FOUNDATION

FIA Foundation
www.fiafoundation.org

Вазорати нақлиёти Британияи Кабир ва Think! Campaign
think.direct.gov.uk

Youth for Road Safety
www.youthforroadsafety.org

